

cerkveni časopis.

L. 8.

V Saboto 19. Velkiga serpana

1848.

Pot prot nebesam.

(Iz nemškega.)

Poznate dom? na zemlji ne leži,
Od kter'ga bridko serce govori,
Kjer vtihne mil' glas, solze ne teko,
In dobri srečo, slabi moč dobó?

Poznate ga? Le nanj
Mi mislimo ves čas sedanj!

Poznate pot? je ternjeva steza;
Naprej ni moč, skerbi popotnika;
Spodtakne se, pogleda v prahu gor:
Okrajšaj, Oče! tek, omagam skor!

Poznate jo? ta gre
Tje gor, kjer upa vse serce.

Poznate ga, prijatel je z nebes,
Človešk otrok, in več še, Bog je res;
Naprej je šel on ternjevo stezo,
Popotnikom perstopi milostvo.

Poznate ga? le ta
Prot nebu srečno nas pelja. Hieinger.

Kratki premislili

iz s. evangelija za deseto nedeljo po bin-
kuštih. (Luk. 18, 9—14.)

Ponižnost je podstava in podslomba prave pravičnosti ali pobožnosti, prevzetnost pa spači in izpridi nar lepši dobre dela, ter jim vso vrednost vzame; zato Bog ponižniga usmiljeno sprejme, prevzetniga pa zaverže. To resnico nam Jezus lepo poočiti v priliki od prevzetniga farizeja in ponižniga colnarja, ki sta šla v tempel molit. Farizeji so bili o časih Jezusovih tisti Judje, kateri so hoteli bolj popolnoma biti, in postavili bolj na tanko spolnovati, pa so se tudi po obleki, hoji, in po drugim unajnim vedenji od družih zlo razločili. Priprosto ljudstvo jih je zato posebno v časti imelo. Colnarji pa so bili tisti ljudje, kateri so rimskiga cesarja davke pobirali, in so v tej službi velikokrat tudi več jemali, kakor jim je šlo. Judje jih zato niso nič kaj radi vidili, in so jih, posebno Farizeji, očitne grešnike imenovali.

Šla sta tedej molit. Farizej se je ustopil in

molil: „O Bog, zahvalim te, de nisim tak, kakor drugi ljudje, razbojnik, krivičnik, prešestnik, ali kakor un colnar. Jez se dvakrat na teden postim, in dajem desetino od vsiga, kar imam.“ — Ta farizej je podoba trojnih ljudi, kateri se sami sebi pravični zde, pa vender niso pravični, namreč: modrijanov, posvetnjakov in hinavcov.

Pervi razpol ljudi, ki se sami sebi pravični zde, so modrijani, to so tisti, kateri se sami na se zanašajo, Boga pa, kakor mislijo, ne potrebujejo ne zavolj potrebniga razsvetljenja, ne zavolj pomočnik dobrim delam. Farizeji so postavili Mojzsovo po svoji glavi razkladali, ji odjemali in pristavljali kolikor se jim je po njih modrosti potrebno zdelo; Jezusove nauke pa so popolnoma zavergli. Tako modrijani današnjih dni ne porajajo ne na božje, ne na cerkvene zapovedi, temuč vse, kar je k pravičnosti treba, sami iz svoje glave nar bolj vedo; oni več vedo, in vse bolj umejo, kakor katoliška cerkev, kakor duhovni učniki. Zato jim ni mar ne za keršanske nauke, ne za pridige, ker menijo, de je to le za otroke in za neumne ljudi. — K pravi pobožnosti, menijo, jim tudi ni treba božje pomoči, ker imajo sami dosti dušne moči in spoštovanja do pravice, de lahko spošteno in pravično živé. Zato njim ni treba molitve; vsa njih molitev je molitev uniga farizeja: „Bodi ga Bog zahvaljen, de nisim tak, kakoršni so drugi; nisim še nikogar ubil, nikogar goljfal, pa tudi nisim očitin prešestnik, kakor so drugi.“ Na kmetih sicer taci modrijanov ni lahko najti, pa toliko več jih je v vikiših stanovih; dobro je vender, de jih priprosto človek spozna, de se jih ve varovati in ogibati, ker si tako zlo prizadevajo tudi priprostiga kmeta svoje modrosti naučiti.

Drugi razpol na videz pravičnih ljudi obstoji iz takih kristijanov, kateri vére sicer ne zaveržejo, pa vender, ker so preveč posvetni prave keršanske pravičnosti v sercu ne poznajo, temuč menijo, de je poverhna in unajna pravičnost zadostna, in mislijo, de se grehi in napake dajo z unajnimi, popostavnimi dobrimi deli pokriti in izgovoriti. Njih vest še ni popolnoma zadušena, tode izgovarjajo

svoje grehe z človeško slabostjo, z nerodnostmi drugih ljudi, z milostjo božjo, potolažujejo svojo hudo vest z obetanjem poboljšanja; posebno pa se tolažijo in umirujejo s svojimi dobrimi deli, ker si mislijo, da tudi veliko dobrega storé. Kakor un farizej, ki je Bogu našteval svoje posebne dobre dela: „se postim dvakrat vsak teden, dajem desetino od vsiga, kar imam,“ tako tudi taki kristijanje mislijo sami pri sebi: sej vsak dan kaj molim, sej se postim, karlar je zapovedano, sej tudi kaj ubogajme dam, hodim v cerkev k maši, in vsako leto grem k spovedi, in tako dalje. Tako naštevajo tudi taki kristijanje svoje dobre dela pred svojo vestjo, in jo tako, kar je mogoče, potolažijo; so veseli in brez skerbi pri vsih svojih grehih, katerih nočejo zapustiti, so brez skerbi, ker menijo, da so dosti pravični in pobožni.

Takih farizejev, to je sam pred seboj pravičnih kristijanov se nikjer ne manka, noben stan ni brez njih. De bi pač pomislili taki kristijanje besede svetiga pisma: „Kdor se hvali, naj se v Gospodu hvali, ker ni tisti poterjen (pred Bogom), kateri se sam priporočuje, ampak kteriga Bog priporoči.“ — „Ne, kdor meni pravi gospod, gospod, bo prišel v nebeško kraljestvo, ampak, kdor stori voljo mojiga nebeskiga Očeta, tisti bo prišel v nebeško kraljestvo.“ — „Kdor pa vso postavo dopolnuje, pa se v enim pregreši, je postal vsih kriv.“

Tretji razpol dozdevno pravičnih, je razpol hinavcov. Hudič nikoli ne praznuje, in si pri tistih, kateri želé bolj popolnoma živéti, nar več prizadene, da bi jih z prevzetnostjo preslepil, in jih tudi res veliko zapelje. Od prevzetnosti preslepljene duše kersansko popolnost in pobožnost v unajno djanje, v posebne molitve, poste in druge spokorne dela stavijo, in se tako same sebi bogaboječe in dosti popolnoma zde, desiravno njih serce hudobnih želj in pregrešnih namenov ni prazno; manka jim posebno prave, čiste ljubezni do Boga in potrebne ponižnosti, brez ktere nihče ne more Bogu dopasti, in zato rade svoje dobre dela, svojo pobožnost pred svetam kažejo, in pogosto druge ljudi ponižujejo in zaničujejo. Farizeji so, kakor nam je iz svetiga evangelija znano, na posebne unajne in očitne dobre dela veliko šteli, so se postili, da se je vanje vidilo, so ubogajme dajali, so molili, da je bilo čuda, tode vse to le kar je bilo mogoče očitno, da bi jih bili ljudje vidili in hvalili. Jezus je pa njih dobre dela zaverigel, ker so jih le iz zgol ljubezni do samih sebe, iz hinavšine delali, jih je imenoval olišpane in pobeljene grobe, kateri so od zunaj svetli in lepi, od znotraj pa polni gnusobe, jih je imenoval hinavee, kateri mušice in komarje precejajo, kamele pa požirajo.

Kristijan, takih farizejev ne sme posnemati, se

mora varovati, da ne bo tak, kakor so tisti, kateri le slové, kako so pobožni in sveti, kateri veliko, pa kar je mogoče očitno, molijo, radi pravijo koliko se postijo, ter se na vso moč svetó deržé, prave ljubezni do lastniga zatajevanja, poterpežljivosti v terplenji je pa le malo viditi in poznati nad njimi. Takim je pač rečeno, kar je Jezus farizejem rekel: „Hinavci,“ prav je prerokval Izaija od vas, rekoč: „To ljudstvo me z žnabli časti, njih serce je pa daleč od mene.“

V resnici lep zgled prave pobožnosti in pravičnosti nam je ponižni colnar, ki je tudi v tempelnu molil. „On je od daleč stal,“ pravi Jezus, si ni upal svojih oči povzdigniti, je na svoje persi terkal, rekoč: „Bodi, Bog, milostljiv meni, ubogimu grešniku.“ Prava pobožnost je ponižna, le od daleč stoji, in želi skrita ostanja, kakor ta colnar. On se ni hvalil z dobrimi deli, ni družih ljudi zaničeval, je le sam na sebe mislil, ni mislil družiga, kakor da je grešnik in nevredin božje milosti in ljubezni. Terkal je na svoje serce, iz kteriga prava čednost, če je pa hudobno, tudi vse hudo izvira, in je s tem na znanje dajal, da se grešnika, kazni in tepenja vredniga spozna. Posnemaj, kristjan, tega colnarja, spoznaj svojo slabost, svoje grehe, in tvoja vedna molitev bodi: „Bog, bodi milostljiv meni ubogimu grešniku.“

Potočnik.

Svete navade in opravila katolske cerkve.

Spisal Peter Hicinger.

(Dalje.)

4. Kaj gre k s. cerkvenim opravilam in navadam.

De se s. maša, s. zakramenti in drugo kar je v službo božjo prav opravlja, je mnogotero potreba.

a) So služabniki cerkve v to postavljeni. Svetih opravil nima nobeden oblasti obhajati, razun kdor je od Kristusa v to odločen in od cerkve posvečen; to so škofji in mašniki. Nje zadene, kar je Jezus apostelnjam rekel: „Kakor je Oče mene poslal, jest vas pošljem. Prejmite s. Duha; kterim bote grehe odpustili, so jim odpušeni.“ Tudi od njih veljá, kar je per zadnji večerji ukazal: „To storite v moj spomin.“ Ali kar je poslednjič pred svojim vnebohodom rekel: Učite vse narode, in kersujte jih v imenu Očeta in Sina in s. Duha.“ Le nektore reči smejo tudi taki opraviti, ki niso duhovskega stanu, postavim streči per cerkvenih opravilih, s. kerst v sili podeliti. — Razločik je vonder ta pomniti, da nima vsak mašnik do vsih svetih opravil oblasti; zakrament s. birme in mašnikoviga posvečevanja in več žegnóv le škofji zamorejo opraviti. To je po volji Jezusa Kristusa, po zgledu apostelnov in po posebnih cerkvenih postavah.

b) Posebno oblačilo je mašnikom per s. opravih zapovedano. Že aposteljni so se per obhajaji božjih skrivnost bolj posebne, bolj lepe oprave poslužili, časama je prišlo zdajnje oblačilo cerkvenih služabnikov v navado. Cerkevno oblačilo ni samo za lepote in spodobnosti, ampak tudi za lepiga pomena voljo; kakor je že tudi v starim testamentu bilo. Narejene so nekaj iz platna, nekaj iz volnate ali svilnate (židane) robe; tudi z zlatam ali srebram olepšane. Med to opravo božjih služabnikov se šteje: talar, dolgo temno oblačilo, ki sploh spodobno deržanje duhovšine na znanje daje; humeral, bela ruta čez pleča, ki pomeni pokrivalo zoper napade peklenskiga sovražnika; veči in manjši bela šrajca, alba ali korrok, ki pokaže stan neomadežvane vesti, s katerim se morajo duhovni svetim rečem bližati: cingulum, prepasnica, ki v spomin kliče čistost in berzdanje mesniga poželjenja; manipel na levi roki je kakor perročna brisača zastran zgrevanih solz, ki jih pomeni: štola, širok rob za vratam in po životu doli, pokaže oblačilo božje gnade; kazula ali mašni plajš pomeni jarm Kristusov, jarm božje postave, kteriga ima vsak kristjan, zlasti pa namestnik Gospodov nositi; dalmatika ali oblačilo levitov je znamenje veselja in pravičnosti; pluvial ali veliki plajš per večernicah in procesijah, je sploh znamenje brambe pred vsim hudim. Duhovske oblačila so pa tudi podoba oprave Kristusove v njegovim terpljenji, podoba beliga oblačila, vezi ali strikov, rudečiga plajša in butare križa. — Per cerkvenih oblačilih so pa tudi razne farbe v postavi, ktere imajo vsaka svoj čas in svoj pomen. Bela je znamenje veselja in časti, nedolžnosti in čistosti; služi tedej o praznikih veselih in častitih skrivnost Gospodovih, ob godeh Marije Device, angelov, spoznovavcov in devic, per zakramentih s. kersta h koncu, s. birme, s. rešnjiga Telesa, mašnikoviga posvečevanja in zakona. Rudeča pomeni ognjeno moč s. Duha, prelito kri Jezusa in marternikov; služi tedej ob teh spominih. Višnjeva ali plava je podoba žalosti in pokore, pohlevnih prošinj; tedej služi adventni in postni čas, per zakramentih s. kersta, s. pokore in poslednjiga olja per procesijah križeviga tedna in per več žegnih. Zelena pokaže upanje (kakor zeleno drevo obeta sad), in služi med letam. Črna je podoba smerti, služi tedej v spomin Jezusove smerti, kakor tudi ob spominih za mertve. — Cerkevne oblačila morajo biti večidel blagoslovljene (žegnane).

c) Poseben kraj se za svete opravila tirja. Kraj, kjer se svete reči obhajajo, mora večidel posebej v to odločen in posvečen biti; le s. kerst v sili, s. zakramenti per bolnikih in nekteri žegni se drugej smejo opraviti, vonder na spodobnim in

v to perprovljenim kraji. Že Izraelci so imeli sveti šotor v pušavi in potem v Jeruzalemu tempelj. Kraj, ki je v božjo službo perpravljen in posvečen, se imenuje cerkev, božja hiša, Gospodov tempelj; in ako je majhin se mu pravi kapela. Cerkve sploh bolj prostorne in visoke zidanja, so podoba nebeškiga domu, božjiga sedeža; njih visoki turni kakor velik perst kažejo naravnost prot svetimu raju. Altarji v cerkvah so podoba mize od zadnje večerje, in kamnitniga groba Kristusoviga; na nje se devajo darovi vernih, na nje se položi presveto telo Gospodovo, in postavi kelih njegove predrage kervi; svetinje ali ostanki Svetnikov v njih vzdani kažejo našo zvezo z nebeškimi prebivavci. Beli perti, z kterimi mora altar pregerjen biti, pomenijo sploh čednost, neomadežvanost kraja, in posebej tiste platna, v kterih je bilo telo Gospodovo v grob djano. Sveta britka martra (krucifiks) je znamenje križaniga Jezusa in njegoviga zaslužnja. Sveče in lampe goreče so podoba Kristusa, ki je prava luč svetá, in tudi vernih, ki imajo kakor luč svetiti. Kar je druge lepотиje v cerkvi, podob, banner in taciga, nekaj božjo hišo zalša, nekaj vernim svete reči v spomin kliče. Priznica ali kancelj služi k oznanovanju božje besede; kerstni kamen in spovednica pa sta perpravljena za zakrament s. kersta in s. pokore. Zvonovi in manjši zvončki pa so kakor nebeški glasovi, ki verne k božjim rečem vabijo, in jim svete skrivnosti oznanujejo.

d) Pravi čas je tudi v oziru imeti per cerkvenih opravilih. Nekaj svete reči že same na sebi svoj permerjeni čas tirjajo, nekaj ga cerkevne postave ukazujejo. Skrivnosti rojstva, smerti in vstajenja našiga Zveličarja obhajati je pač nar bolj perstojno ob tistim času, ob kterim so se godile; godove Svetnikov praznovati gre nar bolj tiste dni, ko so z sveta šli v nebeško kraljestvo. Posebne prošnje se godé ob času potrebe, kakor zahvale po prejetih dobrotah. Nekteri žegni in zakramenti se dele, ktero uro kdo želi ali potrebuje; posvečenje mašnikov in več žegnov ima svoj odločeni čas v začetku ali v sredi s. maše; s. maša celo se sme le o dopoldanjih urah opraviti. Pridige so zapovedane ob nedeljih in praznikih; več žegnov cerkvenih reči ima svoje gotove dni, postavim sveče, kerstna voda, svete olja; spoved in obhajilo se tirja zlasti velikonočni čas.

(Konec naslédje.)

Sedajni obšir katolske cerkve.

Spisal Valentin Sežun.

(Dalje.)

XI. Nemško.

2. Württemberg. V tim kraljestvu je do

520.000 katolčanov, blizu **1** milijon Luteranov in **9000** Judov. — Tudi ta država je še le skoz francoske vojske se tako narastla, ker so bile k poprejšnjemu vojvodstvu Württemberg katolška proštija Ellwangen, **11** katoliških opatij, dežele, ki so jih tam Avstrijski cesarji imeli, in drugi kosi sveta perdjani: in württembergiški vojvoda luterske vere je bil k časti kralja povišan. — Se ve, de so bili tukaj kakor na Bavarskim vsi klostri overženi in njih premoženje je šlo v kraljevo denarnico. — Za katolčane je tam **1** škofija v mestu Rottenburg. — Pervi škof tam je bil Janez Keller v l. **1828**. Od perviga je ta mož le prerad dovolil v vse, kar so kraljevi luterski in slabo katoliški uradniki hotli imeti. Duhovšina je bila slabiga duha; to de v l. **1844** se je škof Keller kakor kak sv. Ambrož oglasil in jel pravice, ktere so katoliški cerkvi brez kraljeve volje odvzete bile, nazaj tirjati; razveselili so se tiga katoliški Württembergiani in zlasti mladi duhovni, ktere je zgorej imenovan Möhler pravo katoliško učenost učil. Ali bolj stari duhovni in nar bolj nekteri korarji postavim Jaumann, stolni tehant, so mu zopervali noter do njegove smerti v l. **1845**. Letas je tam postavljen nov škof Jožef Lipp, kteri ima zares težko butaro nositi. — Šole za bogoslovce (Theologen) so iz katoliškiga Ellwangna v lutersko mesto Tübingen prenesene. Učeniki, ki so se za katoliško cerkev prav vnete kazali, so bili od kraljevih uradnikov odstavljani, brez de bi jim bil škof zamogel kaj pomagati, postavim Dr. Mak. — Modroslovja (Philosophie) se morajo tam študentje učiti per luterskih učencih, kteri so pravi sovražniki kersanstva, kakor neki Reif, Vischer. Vender so tam tudi dobri učeniki za bogoslovce, kakor Hefele, Welte, Kuhn in iz Dunaja je persel v jesen **1847** tje učeni Dr. Cukrigl (Zukrigl), ki je poprej na Dunaji mladenec **7**. in **8**. šole kersanski nauk kakor Suplent tako dobro učil.

3. Lichtenstein, kneštvo, nar manjši vsih nemških deržav, ima **6600** katoliških prebivavcov, ki so k škofi Kur (Chur) v Graubündtnu perpisani.

4. Hohenzollern-Hechingen, kneštvo, ima **21.000** ljudi, kteri so zunaj kacih **100** Judov vsi katolčani, in sedajnega dobriga kneza (firšta) Friderika ranjee žene Evgenije ljudje zavoljo nje dobrotljivosti ne morejo pozabiti.

5. Hohenzollern-Sigmaringen, kneštvo, ima **45.450** ljudi, kteri so katolčani zunaj **490** Judov in nekaj iz ptujiga tje vseljenih uradnikov, ki so Protestanti. — Sedajni deželni gospodar je firšt Karl Anton, in njegov nar starej sin Karl Anton se je v l. **1834** oženil s Badensko princezno Jozefo Frideriko, ki je bila v luterski veri rojena in se je v l. **1846** ravno veliki teden h katoliški veri spreobrnila.

6. Baden, veliko vojvodstvo, šteje do **990.000** katolčanov, **400.000** Luteranov in Kalvincov, ki so se v l. **1821** zedinili, **2000** družih krivovercov in **25.000** Judov. Čez vse katolčane in tudi čez une obeh kneštev Hohenzollern je postavljen en sam pastir, namreč veliki škof v Freiburgu, zdaj gospod Hermann Vikari. — Veliki vojvoda ima svoj sedež v mestu Karlsruhe in je s svojo hišo luterske vere.

Ta lepa država je bila do leta **1801** še majhna, ali v tim letu in še bolj v l. **1805** se je za več kakor dvakrat toliko narastla; ker so Konstanska, Baselska in Štrasburgiška škofija vse svoje nemške posestva ji mogle prepustiti, ravno to se je zgodilo z veliko bogatimi opatijami in Avstriani so ji mogli prepustiti dežele Breisgau, Ortenau i. t. d.

V tej državi je kraj Sv. Blaž, nekdej sloveča opatija. Velika in krasna cerkev, nar lepšim na Nemskim peršteta, je bila v **10** letih od opata Martina **1783** z velikim trudam ondi dodelana, obilnost marmorja, **9** altarjev in visoka kupla so jo povzdigovali. Ali nje in slavniga klostra ni več, v l. **1806** je bila overžena, mnoge predivne mašine ropočejo zdaj v velikih poslopjih nekdejniga klostra in v pravo znamenje sedajnega časa, ki le minljivo iše, so postali fabrika uni prostori, kjer ste nekdej pobožnost in učenost svoj sedež imele. —

Tukaj je mesto Konstane od **6.** stoletja do l. **1817** škofijski sedež. Tukaj je bil od l. **1414**—**1418** obhajan velik cerkveni zbor, v kterim je bilo žalostnemu razpertju v cerkvi — bili so namreč takrat trije papeži — konc storjen in česka krivoverca Janez Hus in Hieronim Pražki, ker nista hotla svojih zmot popustiti, živa sožgana. Papež Janez XXIII. z **22** kardinali, cesar Sigismund, **26** knezov, **140** grofov, **3** patriarhi, **20** velikih škofov, **92** škofov, **124** opatov, do **500** klosterskih prednikov in dohtarjev, čez **2000** mašnikov z veliko družimi služabniki i. t. d. je bilo tam zbranih.

V Freiburgu, kjer je sedež velike škofije, je slavna cerkev Münster že v l. **1122**—**1152** zidana in katoliško vsenučeliše (Universität). Tukaj uče zdaj sloveči možje katoliške učenosti, postavim Janez Hirscher, Staudenmaier, Buss, Maier: v letih **1780**—**1805** pa so tukaj sešebno cvetli zaumeni Febro-nija; njim in poznejšim učenikam Reuhlin-Meldeg in Schreiber, ki sta oba od katoliške vere odpadla in se oženila, in zgodovinskemu pisavcu Rottek, ki je tukaj učil in umerl, kakor tudi popolnoma pomankanju kloštrov na Badenskim, ktere je vladarstvo vse odpravilo, in majhni oblasti, ki jo je deželno vladarstvo velikimu škofu prepustilo, je kakor na Württembergiškim perpisati, de ima bolj stara duhovšina v Badnu dosti slabiga duha, kteriga zlasti neki Konstanski fajmošter Kuencer nar glasneje razzodeva! —

V tej državi so toplice Baden-Baden, kjer so nar večji igre (Hazardspiele) odperle. Dosti ljudi, ki so v tim peklu na zemlji ob vse prišli, se je že tam usmrtilo, in goreči katolški baron Andlav je dozdej zapstoj v državnih zborih vladarstvo opominjal, de naj tiga več ne terpi.

7. Hessen-Darmstadt, veliko vojvodstvo, ima 212.000 katolčanov, 611.000 Protestantov in 22.000 Judov. Veliki vojvoda, zdaj Ludvik III., je luterske vere.

Katolčane vlada 1 škof, zdaj Leopold Kaiser v mestu Majne.

Tudi ta država je še le v francozkih prekuacijah tako izrastla. V Majneu je bila poprej slavna velika škofija, ki je čez veliko svetá tudi deželno oblast imela. Majneski veliki škofje so kronali rimskomenške cesarje v Frankfurtu. Ali v l. 1802 je Napoleon vse klostre in štiftenge overgel in vse duhovsko premoženje vzel.

Božja služba, poprej tako imenitna in veličastna, je postala nar bolj uboga; cerkve so bile v magacine i. t. d. obrnjene, njih premoženje potratenó; vera je oslabela in razujdanost odperto pot dobila. Stari veliki škof Friderik Erthal je zgubil svojo državo in umerl 1802 v Asafenburgu.

Zdaj je poterdil papež Pij VII. za škofa Jožefa Kolmar, kateri je vernim Majneske škofije nepozabljiv. Ta je celil po moči rane, ki so jih bile vojske Majneski cerkvi storile, in bil vsim svojim goreč pridigar noter do svoje smerti v l. 1818. Nar veči dobroto pa je bil ta goreč veliki pastir svojim Vernim storil s duhovšnico (Seminar), kjer so se bogoslovci ne samo potrebnih vednost ampak tudi prave pobožnosti učili; vanjo namreč je bil poklical za učenika slavniga in per nekdanjih Jezuitih v Štrasburgu izobraženiga Leopolda Liebermann, kateri je od l. 1802—1823 verno, pastirstvo in cerkveno pravico učil. Koliko zlahtniga semena je ta pobožen in učen mož v serca svojih učencov vložil, nam pričajo ne samo mnoge bukve, ki jih je bil na svetlo dal, ampak tudi mnogi goreči dušni pastirji na Nemškim, kateri še današnji dan Liebermannu hvaležno perpisujejo živo spoznanje svojiga težkiga poklica in svoje vredno obnašanje v njem. Ali ta tako lepo cveteča šola za bogoslovce (Theologen) je bila na povelje deželniga in več delj luterskiga vladarstva v l. 1829 iz katolškiga mesta Majne prestavljena v večdel lutersko mesto Giessen, kjer je vseučiliše. Tukaj morajo bogoslovci odločeni od svojiga škofa v hišah gospodarjev, ki so večdel luterani, kakor drugi študentje prebivati. Med njih učeniki je tam té leta slovil gospod Gašper Riffel; pa ker je on v svojih natisnjenih zgodbah prav pokazal, koliko hudobniga serca in kak zapeljivec je bil Luter, ga je vladarstvo, brez de bi bil zamogel škof kaj poma-

gati, od službe (profesure) odstavilo. Tako tedaj tudi tukaj katolškim gorečim duhovnam ne manka ternja.

8. Hessen-Homburg ima do 3000 katolčanov, 16.000 Kalvincov in 6000 Lateranov. Deželni gospodar tukaj je Landgraf Gustav, tudi avstrianski general in kalvinske vere. Tudi v Homburgu so take škodljive igre kakor v Baden-Badnu.

9. Hessen-Kassel ali Kurhessen ima 120.000 katolčanov, 635.500 Kalvincov in Lateranov in 9500 Judov.

Deželni gospodar, kurfirst Wilhelm II. je Kalvine. —

Za katolčane je 1 škofija v mestu Fulda. Vlanško zimo je škof Leonard Pfaff umerl, novice pravijo, de bi gospod Koett fajmošter v Kaselnu utegnil njegov nastopnik biti. — V Fuldajski škofijski cerkvi počiva truplo sv. Bonifacija, aposteljaa Nemeov, kateri je bil v l. 716 iz Angležkiga kakor misionar na Nemško prišel, v l. 751 ga je papež Caharija za Mogunškiga (Majneskiga) velikiga škofa poterdil. Bonifac je sv. evangeli pridigval po Bavarskim, v Turingii in po Frižkim, v l. 723 je prišel med Hese in jih kerstil veliko tavžent; serčno je posekal v Geismaru velik hrast, kjer so neverni Nemei svojiga veliciga malika častili, in sklenil svoje sv. življenje v l. 755 na Frižkim kakor marternik, kjer so bili neverniki njega in 52 družih kristjanov ubili. —

(Dalje naslédje.)

Versta Ljubljanskih škofov.

(Spisal Peter Hicinger.)

(Dalje.)

1. Žiga zlahtni Lamber g je bil krajnskiga rodú iz imenitne hiše. Popred je bil fajmošter v Šmartnim pred Krajnjem, potem kaplan in vbogajmedajavec per cesarji Frideriku III. na Dunaji. Ko je ta cesar Ljubljansko škofijo ustanovil, je Lamberga perviga škofa noviga sedeža imenoval; in papež Pij II., ki mu je bil še na cesarskim dvoru prijatelj, ga je tudi poterdil 7. Rožnicveta 1463. Škof Žiga je vonder dolgo imel opraviti, preden je v mirin vžitik Gornjiga grada prišel; nasprot mu je pa cesar še marsiktere pravice verh poprejšniga dodelil. Kakor dober pastir je svojo čedo dobro oskerboval, vse ga je rado imelo, prot cerkvam je bil prav dobrodelin, in opravila svoje službe je prav pobožno obhajal. Po njegovim zgledu in svetu je tudi cela Lamberska rodovina cerkvam veliko dobriga storila. — Tisti čas so Turki pervikrat na Krajnsko planili, in z tem tudi druge dežele v strah perpravili; papež in cesar sta si veliko perzadela, kristijane zoper divjiga sovražnika svete vere vzdigniti. Med drugimi je bil Ljubljanski škof Žiga od papeževiga poslanca Rudolfa, Lavantinskiga škofa,

v to odločen, križevo vojsko zoper Turke oznanovati. Pomankanje edinosti med nemškimi knezi, mehkuzno življenje in še drugi vzroki so storili, da se je bramba zoper nekeršanske trope le slabo napravljal. Škof Žiga je sebi zročeno cerkev 27 let lepo vladal, in je umrl v Ljubljani l. 1488; pokopan je bil v škofijski cerkvi.

2. Kristof Ravbar je bil tudi žlahtniga krajnskega rodu. Ko je na Dunaji še v šolah bil, ga je cesar že v škofa odločil, ker je zraven blagorodniga stanu lepe dušne lastnosti nad seboj kazal. Zato je pa tudi škofijski stol več let prazin stal, dokler ni papež Aleksander VI. v letu 1493 dovolil, da bi bil izvoljeni z 22 letni mašnik in z 27 letni škof posvečen; v tem času je blezo Pulski škof Juri žlahtni Kirhberg, duhovske opravila v Ljubljani oskerboval. Ko je škof Kristof sam viši pastirsko službo l. 1497 nastopil, je precej po obilni razumnosti in modrosti, ki mu je bila od Boga dana, začel za svojo škofijo skrbeti: cerkveno posestvo je iskal ugotoviti in zavarovati; perdobil je k škofijskim prihodkom Krajnsko in Slovenograško, za korarje pa Dobljansko faro; zidal je škofov dvor v Ljubljani, Gornji grad povečal, več cerkev iz noviga postavil ali saj ozalsal: šel je v opraviilih svoje škofije l. 1504 tudi v Rim. Od l. 1509 je tudi Sekovsko škofijo in Admonški kloster oskerboval. Zraven tega je bil od cesarjev Maksimilijana I. in Ferdinanda I. večkrat v druge dežele po važnih opraviilih poslan, in cesarski namestnik na Krajnskim in pozneji na Dunaji postavljen, tako da je več časa od svojiga sedeža preč mogel biti: zastran tega pa vonder svojiga višiga poklica, skrbí sa svojo čedo, ni zamudil. Svoje dni mu v vsih Nemških deželah skorej ni bilo enaciga, kar pridnost in modrost zadene. Cesar ga je tudi zato l. 1533 z imenam kneza (firšta) počastil, kateri častni perimik so skorej vsi njegovi nasledniki na Ljubljanskim pastirskim stolu do zdaj imeli. Škof Kristof je l. 1536 na Dunaji umrl, in bil v Gornjim gradu zakopan.

3. Franc Kacianar, baron Kacenštajnski, je bil tudi krajnske rodovine. On je bil pred korar v Pasavi na Bavarskim in prošt v Gospesveti na Koroškim. Še ko je škof Kristof živel, mu je bil kakor škof pomagavec na stran dan, in je bil potem njegov nastopnik. Njemu ni vse tako po sreči šlo kakor njegovimu predniku; tudi ni toliko let v visoki pastirski službi živel. Tudi je v njegovim času prišla Luteranska vera na Krajnsko. Pervi je začel to krivo vero Prímaž Trubar, Ljubljanski korar, v škofijski cerkvi l. 1531 učiti. Ko je bilo to škofu Francu (ki je bil takrat še namestnik Kristofov) povedano, mu je službo odrekel, in pridigvanje prepovedal. On se pa ni dal tako kmalo ustaviti;

še le je tako daleč posilil, da so mu deželni stanoví v letu 1532 špitalsko cerkev (kjer je zdaj kresija) dopustili. Tu je spet začel poprejšnjo naprej gnati, namreč Lutersko učiti, in veliko žlahtnikov in mestnjanov ga je poslušalo; dosti jih je tudi od katolske vére odverníl. Če ravno si je škof Franc per deželnih stanovih in per Cesarji veliko perzadél, Trubarja odpraviti, in je tudi cesarsko povelje zatostran iz Dunaja prišlo: je vonder vse to brez sadu bilo, ker so se deželni stanoví že zlo nove vére poprijeli, in za Trubarja poganjali. Trubar je bil vonder z tem iz Ljubljane odpravljen, da je bil vunkej na faro prestavljen narpred v Loko, potem v Laško na Štajerskim, in v Radeče: pa je bil povsod zopet pregnan. Ločitev v véri je veliko prepírov med katolíani in Luterani rodila, in vedne pritožbe so šle do cesarja. Med tem je škof Franc umrl l. 1544, in je bil v Gornjim gradu zakopan.

4. Urban Tekstor je bil iz Krasa doma. Popred je bil fajmošter v Bruku na Štajerskim, potem kaplan, pridigar in spovednik per cesarji Ferdinandu I. na Dunaji; Ljubljanski škof je postal l. 1544. Kakor škof je on znal prav varéno živeti, da je zamogel poravnati, kar je bilo škofijsko posestvo zadolženo. Luteranska kriva véra je zdaj dalje krog sebe segala: škof Urban pa jo je hudo preganjal, in je zategavoljo večkrat per cesarji tožil. Po cesarskim povelji bi bil Trubar, ki je bil takrat fajmošter v šent-Jernej na Dolenskim, imel vjet biti; pa je skrivaj na Nemce ubežal, kjer je potem v več mestih pridigar bil. Tudi Pavl Vinar, drugi korar, ki je k Luterstvu prestopil, je mogel deželo zapustiti. Dalje je škof Urban cesarju Karlu V. pergovoril, da je očete družtva Jezusoviga (Jezuít) na Dunaj poklical. Ta duhovni red je bil ravno tisti čas od s. Ignacija Lojolskega postavljen, in je postal posebna podpora katolske vére; zato je bil in je še vselej od krivovercev sovražen. Z Trubarjem pa iz krajnske dežele ni bila tudi zmota izgnana, ker je bil druga pridigarja namest sebe tukej pustil, Janeza Šererja in Jurja Jerešica, ki so mu tudi Kobila rekli, tudi so deželni luterski stanoví cesarja bolj in bolj naganjali, jim prostost za svojo véro dopustiti, kar jim ni bilo popolnoma odrečeno; cesarja so namreč vojske stiskale, da ni vselej z vso ojstrostjo ravnati mogel. Tako se je nova véra po vsi deželi bolj in bolj razširjala, zlasti med žlahtniki. Goreči škof to viditi, začne sam zoper Luteranske zmote pridigvati; posebno se je to zgodilo v Krajnji v farni cerkvi, kjer je skerbni pastir obilno zbranimu ljudstvu v slovenskim jeziku z veliko resnobo od eniga hleva in eniga pastirja govoril, in vse opominjal, to verovati, kar so njih predniki toliko sto let verovali, in ne se dati v zapeljanje tistim gospodam, ki so od prave katolske

vére odpadli. Za vsiga svojiga prizadevanja voljo pravo véro ohraniti, je bil vneti škof Urban pa tudi od krivovercov sovražen, in je tudi po njih posebni zvijači z svetá šel. Ko je namreč od cesarja poslan se v Donaverti na Bavarskim mudil, so njegovi preganjavei zimski čas nalaš po noči v njegovim stanovanji kamnitne gredi (štenge) z vodo polivali, de so bile bolj polzke; ko drugi dan škof vunkejš gre, mu je noga spodletela, de je padel, in si vrat zlomil. To je bilo leta 1558. Tam v Donaverti je bil tudi pokopan.

(Dalje naslédje.)

Kaj de imajo božji prijatli od svetá pričakovati.

Resnična dogodba letašniga leta, po tirolskih listih.

Prešerno — tebi nič, meni nič, — perrozljja životin in zarašen rokodelski hlapčon v neko pisarnico, in se naznani za delovca, ki je na poti iz Francozkiga. Za njim pa star od hoje zdelan mož gre spodobno in častljivo, in ponižno zadej čaka. — Imate popotni list, ali kako spričevanje? vpraša gospod ptujca. Ptujec zaničljivo gleda, se ozre na svoje orožje, in reče: „Tiga nam ni treba.“ Gospod: Res, sej mi je že oznanjeno bilo, de pridete, torej popotniga lista, ali pa spričevanja prav za prav ni treba. — „Pa družih reči je treba, odgovori prederznež.“ — Že vem že, reče sladko pisar. Naj se vam poljubi, vsesti se: hitro bom vse preskerbel. Po tem piše, in čez nekaj časa služabniku svoje povelje da. Ta zdaj svojiga gospoda opomni, de star gospod že dolgo per vratih čakajo. Pisar ga kak čas oistro gleda, in potem vpraša: „Kdo ste?“ — „Jezuit,“ je odgovoril ves zdelan mož, ki mu je bilo na obrazu viditi, kako ga je v sereu bolelo. — „Kaj pa hočete?“ reče pisar dalje. „Vas prosim, moje pisma pogledati, in popotni list podpisati, de zamorem dalje iti.“ — „Odkod pridete?“ — „Iz Rima.“ — „Čimu tam niste ostali?“ — „Ker mi je od vikših rečeno bilo na svoj dom iti.“ — „Ali ste rojeni B—e.“ — „Sim, tukaj je spričevanje.“ — „Ali niste domačijne pravice s čim zgubili?“ — „Nisim, kakor iz pisim vidite.“ — „Nam ni treba Jezuitov, in vašiga popotniga lista ne podpišem.“ — „Prosim ne mudite me, in ne odrakujte mi, kar mi postava dovoli,“ odgovori pater; „verh tiga imam tudi malo denarja, in moram iti, dokler me ostarane kosti deržé, de domu pridem, in nikomur nadleže ne delam.“ — „Moram zavoljo vas še pri družih poprašati: pojte, in pridite čez kake dni prašat.“ — „Pa vender prosim,“ pravi stari revež v težki serčni žalosti. — „Nič, pa vender; precej se poberite, in vedite, de se bo za vami streglo, dokler vaša reč ne bo

končana,“ je zarežal resasti gerdun nad ubogim miniham. —

Sivi starček zamišljen stoji, in ne reče žal besede. Služabnik zopet pride in gospodu več reči pernese, kateri jih prejme, prav prijazno k unimu prešernimu ptujcu stopi, in reče: Ako hočete kak dan počiti, imate tukej list za stanovanje; prav dobro se vam bo streglo. Po tem mu da več pisem, in še denarja za pot. — Ptujec derzno vstane, vse pospravi, se stegne vnemarno po klobuk, se merzlo posloví in gre. Na vratih je nagovoril ubožiga Jezuita, kateri je tudi proč šel po tem, ko se je bil priljudno perporočil, in mu reče zaničljivo: „Sim popred misli, vi Jezuiti ste dovč kako pametni, pa tiga nad vami ne najdem. Strah zdaj častnika k vsimu persili, ne pa ponižnost in spodobnost. Vi oznanujete pokoršino do tih gospodov, mi pa nepokoršino: s katerim zmed naji se zdaj spodobno ravna?“ Na to gre dalje, in neko posvetno pesem truli. Služabnik božji pa se proti nebu ozre, in s stanovitim duham reče: Propter nomen tuum, Domine Jesu! (Za tvojiga Imena voljo, Gospod Jezus!)

Za to, ker je ta mašnik bil Jezuitar, kateri se po našim Odrešeniku Jezusu tako imenujejo, je mogel tako zasramovanje terpeti, tedaj prav zavoljo Jezusa, kakor je sam rekel. To pa ni nič noviga, ker je Jezus sam bil že svojim apostelnjam napovedal, koliko bodo zavoljo njegoviga Imena mogli terpeti. Ko bi bil uni sivi starček kako imé imel, ktero bi bilo hudičevimu imenu podobno, obljubim, de bi mu uni gospod ne bil zavoljo tiga kar žal besede rekel.

In ko bi prišel Jezus, in bi kteriga zmed taci sovražljivih ljudi poprašal, kakor nekđaj sv. Petra: „Povej mi odkritoserčno, ali me ljubiš?“ blezo ga ne bo, de bi smel Jezusu odgovoriti: „Gospod, ljubim te!“

Jeran.

Slovenci čujte!

Slovenci na Krajnském in Štajerskim imajo sosebno čast, de so čisti katolčani in svoji cerkvi iz serca vdani. — Ali poslušajte, kaj se v Frankfortu godi. Le zavoljo obljub, de se bojo tam poslanci pomenili od reči, ki zadevajo povišanje časniga prida (materialnih interesov) vsih v nemško zavezo perpisanih deržav, ste tudi vi tje svoje može poslali. Tudi je gospod Dr. Merk v Ljubljanskih nemških novicah od 22. Maliga travna t. l. vas učil, ja ne nobeniga duhovna za Frankfort voliti: ubogali ste ta dohtarski svét in le deželske može v Frankfort poslali. — Kaj pa tam ti dozđaj delajo? Namesti de bi se pomenkovali od kupčijskih in denarskih zadev, od enake mere in vage za vse nemške deržave, kakor so obetali, je c. k. dvorni tajnik (Hofsekretär) Maksimilian Gricner is Koroškiga,

ki so ga štajerci v Frankfort poslali, un mesec velikemu nemškemu narodnemu zboru perporočil skrbeti, da bi katolskim mašnikom perpuščeno bilo, v zakon stopiti! Nič manj kakor 110 poslancev je Grienerju prav dalo in njegovo svetovanje podpisalo! — De sta med timi 110 šuzelka in R. Blum, ki sta od katolske vere odpadla in Rongeana postala; — de je dalje med podpisanimi velik zaničevavec kersanske vere Ruge iz Saksonskiga in Višer iz Tibinge, več protestanskih pastorejv in družih Protestantov, — ni nič čudniga, ravno tako tudi ne, de sta med timi 110 dva katolska duhovna Knencer iz Konstanca in Šprisler iz Sigmaringe, zakaj že dolgo pravijo nemške cerkvene novice, kakšna volkova de sta! Ali med timi zalimi podpisanimi je tudi Gustav Šreiner, profesor pravdoslostva v Nemškem Gradcu: je Somaruga, sin poprejšniga ministra: — med timi 110 podpisanimi so (kakor avgustanske pošne novice pišejo) — poslušajte! — grajsinjak grof Anton Al. Auerperg, ki so ga iz Ljubljane: Anton Lašan, c. k. kresijski komisar, ki so ga iz Novigamesta, in vitež Karl Gold, ki so ga iz Postojne tje poslali! Ker so oni to storili, lahko vsak spozna, kako piškavi zaumeni od katolske cerkve v njih prebivajo, kako malo od cerkvenih postav umejo in kolika ljubezen do kersansko-katolske vere, v kateri so rojeni, v njih srcih tli!! — Tako so vam, katolski Slovenci! ti trije poslanci v Frankfortu in po celi Evropi res slabo čast skazali in oni vlečejo za svoje seje v Frankfortu dobro plačilo iz cesarske denarnice, katero tudi vi z svojimi davki napolnovati morate. — To de zdaj so časi, v katerih se misli razodevajo iz mnogih sere. (Luk. 2, 35). Več tih 110 poslancev, ki so bili v Grienerjev rog zatrobili, je potlej svojo besedo nazaj vzelo, upajmo to tudi od unih iz Krajnskiga tje poslanih mož.

Resnicki.

Novice.

Njih c. k. veličanstva Cesar in Cesarica so se 8. t. m. iz Inšpruka na Dunaj podali. Solze so jim po licih tekle, ko so se od zvestih in dobrih Tirolcov poslovili. — Presvitla cesarica Maria Ana so se iz kocije veliko ljudem roko podali in večkrat rekli: „Molite za me, molite za nas.“ — Njih c. k. visokot nadvojvodnja Zofia (žena princa Franca Karlna) se je s svojima dvema mlajšima sinama en malo prej na pot podala, de je tudi božjo pot Georgenberg, kjer se žalostna Mati božja časti, obiskala, in si od Marije device, pomočnice kristjanov, moč prosila.

12. dan t. m. so presvitli Cesar in Cesarica spet na Dunaj nazaj prišli in so bili ondi z neizrečeno velikim veseljem sprejeti. O svojim prihodu so se tudi v veliko cerkev s. Stefana podali, kjer se Dunajski mali škof vpričo zbrane duhovšine in družih hvalno pesem zapeli.

Za srečno zmago na Laškem je bila 10. dan t. m. v škofijski cerkvi v Ljubljani zahvalna velika maše: 14. dan pa ravno tega mesca velika maša za mertve vojake, ki so v vojski na Laškem življenje zgubili. Oboje slovesno opravilo so milostlivi škof sami opravljali.

Kolera je v Petrogradu (Petersburg) od 8. Rožnieteta do 25. Maliserpana t. l. 15.000 ljudi pomorila. H koncu Rožnieteta je bilo merličev na en dan do tavezent: v 4—6 urah je bil človek zdrav, bolan in mertev. Od 25. Maliserpana sem pa boleznin prav zlo odjenjuje in od tih, ki jih prime, se jih več ozdravi, kakor jih umerje. — Čez 140.000 ljudi je iz Petrograda ven pobegnilo: vsih prebivavcev pa šteje to mesto, ki je sedež rusovskiga Cara, blizo 430.000.

V Berolinu je 2. t. m. že drugi človek kolero dobil.

Iskre.

Večnost se bliža.

Si mlad nedolžen: varuj nedolžnosti in dobro obračaj čas: „Nedolžnost zgubljena, in ura zamujena: ne pride več nobena.“ Delaj pridno, moli neprenehama, ogibaj se derhali, čerti zapeljivce, zakaj: „Večnost se bliža!“

Si mlad ali star, pa v pregrehi; hitro in zgođej pokoro delaj: kdor je zgođej ne dela, jo bo pozno težko delal; kdor ne bo pokore delal, bo brez pokore umerl; kdor bo, ki je bil grešnik, brez pokore umerl, bo — pogubljen. — Ne odlašaj pokore, zakaj: „Večnost se bliža!“

Napačni pridigarji.

Varite se tistih, ki na pridige malo, ali pa nič ne porajajo; sami pa po vsih kotih in po vsih pivnicah pridigjejo, pa le take reči, ki so nasproti temu, kar je Kristus učil, in kar njegovi namestniki učé.

Nikar se ne čudimo!

Odkar svet stoji, ima satan svoje beriče na zemlji, in jih bo imel, dokler bo stal: pa kako se bodo takrat deržali, ko bo Gospod ukazal ljulko v snope povezati za večni oginj! — Bog jim daj spoznanje!

Napuh

bi rad, de bi Bog nič ne bil, de bi on sam več bil. (Cupit non esse Deum realem.)

Vprašanje in odgovor.

(Iz nemškiga.)

Zakaj v nadlogi, prašaš, ne žalujem?
Zakaj se nad nesrečo ne hudujem?
Zakaj težav in stisk ne zarotujem?
Zakaj tak serčno s križi se vojskujem?
Zakaj v terpljenji se celó radujem?
Zakaj se nad krivico ne mašujem?
Zakaj za hudo dobro povračujem?
Zakaj svetó bogastvo zaničujem?
Zakaj se časti nič ne prilizujem?
Zakaj veselje mesno zametujem?
Zakaj molčim, ko v tugh omagujem?
Zakaj začénjam v Bogu, v njem končujem?
Zakaj mu djanje, sebe, vse darujem?
»Zato, ker s tim si večno krono kujem.«

M. Frelh.